

RISTO KOSKENSILTA

Merkityksellisyys on inertiaa

”Tehdään heti aluksi selväksi: on ajanhukkaa rakentaa oma puuvene.” Näin alkaa kajakkirakentaja Nick Schaden veneenrakennusopas. Käyttämällä nikkarointiin tuhraantuvan ajan esimerkiksi palkkatöihin voi ansaituilla rahoilla ostaa paljon hienomman paatin ja kaikenlaisia tarpeellisia tai muuten vaan hauskoja häpäyttimiä päälle. Niinpä ”[k]ustannusten ja hyötyjen punninnan näkökulmasta ei ole juurikaan käytännön syitä rakentaa venettä, mutta jostain syystä monet silti haluavat sellaisen tehdä.”¹

Venesuunnittelija Gavin Atkin taas kertoo oman oppaansa alussa, että monet vanhemmat alan teokset ovat päteviä siinä missä uudetkin. Hengeltään iäkkäämmät opukset ovat monesti kuitenkin lannistavia:

”Usein ne alkavat tarinalla siitä, miten kirjoittaja yritti nuorena rakentaa venettä mutta epäonnistui. Joissakin versioissa kirjoittajan isä – väärin kohdistetun ja perusteettoman raivonpuuskan vallassa – tuhoaa veneen kirveellä, koska se on häpeällinen ja vaarallinen. Toisissa isä polttaa sen. Yleensä tämä kokemus saa aloittelevan veneenrakentajan itkemään kohtaloaan mutta myös tavoittelemaan määrätietoisesti isänsä hyväksyntää.”²

Ei kuulosta järin pätevilta perusteluilta tuhlata satoja tunteja elämästään projektiin, jonka lopputulos on luultavasti jotain juuri ja juuri kelvollista. Ja itse asiassa: miksi nykyihminen ylisummaan haluaisi veneen? Jotkut tarvitsevat sellaisen kalastaakseen, toiset kulkeakseen mökkisaarelleen. Meille muille siitä ei ole juuri muuta kuin vaivaa. Purjevereen kunnossapitämiseen kuuluu rutkasti enemmän aikaa kuin sillä ehtii kauden aikana purjehtia. Jos vesille lopulta päästään ja käy oikein hyvä tuuri, alus kulkee keskimäärin ehkä 10 kilometrin tuntivauhtia. Useimpiin määränpäihin pääsisi nopeammin vaikkapa bussilla tai polkupyörällä. Soutuveneiden pitäminen kunnossa ei välttämättä ole yhtä työlästä (ellei se ole puuvene), mutta ei sekään ole purjeverettä paljoo tarpeellisempi kapine.

Niihin aikoihin, kun ihmisiä kokoontui George Floydin surman herättämiin mielenosoituksiin USA:ssa ja ympäri maailmaa kesällä 2020, Twitterissä kiersi yhdysvaltalaisen julkisen keskustelijan ja ekonomistin Thomas Sowellin (s. 1930) ajatelma:

”Aktivismi on hyödyttömien ihmisten tapa tuntea itsensä tärkeiksi, vaikka heidän aktivismistaan koituisikin

haittaa niille, joita he väittävät auttavansa, ja vahinkoa yhteiskunnalliselle järjestykselle ylipäätään.”³

Väitteessä on paljon perää, mutta tuskin siinä mielessä kuin libertaristis-konservatiivinen Sowell sen tarkoitti. Jos aktivismi on suoraa poliittista toimintaa, mielenosoituksia, kansalaistottelemattomuutta, järjestötoimintaa, oman yhteisön ja alueen kehittämiseen osallistumista ja sen sellaista, niin se on erinomainen tapa osallistua ja kokea elämänsä mielekkääksi. Ja tämä koskee yhtä hyvin niitä, jotka eivät ole ”hyödyllisiä” tai ”tuottavia”.

Toisaalta on totta, että kaikella vanhaa uudistavalla toiminnalla voi olla myös kielteisiä seurauksia. Mutta vaikka osa seurauksista olisi vahingollisia sellaiselle valitsevalle järjestykselle, joka hyljeksii hyödyttömiä ja tarpeettomia ihmisiä, se ei olisi huono asia. Tässä on erinomaisen pätevä syy ryhtyä aktivistiksi.

Niin ikään kuluvan vuoden kesällä yhdysvaltalainen kirjailija Kimberly Jones kiersi Atlantan kaduilla keskustelemassa Black Lives Matter -protesteihin osallistuneiden ja niitä sivusta seuranneiden ihmisten kanssa. Paikalla kuvatussa ja huikean suosituksi muodostuneessa monologissa hän kertoo monien ihmetelleen, miten hyvä asia

edistyy sillä, että jotkut mielenosoituksiin osallistuneet ryöstelevät kauppoja ja tuhoavat omaisuutta. Jones myöntääkin vähintään argumentin vuoksi, että joillakin protesteihin osallistuneilla ei ole suurempaa syytä olla mukana kuin varastaa tavaraa. Olennaista ei kuitenkaan ole kysyä, mitä he ryöstelevät vaan miksi.

Jones vastaa itse vertaamalla USA:n mustien historiaa monopolipeliin, johon heidät aikanaan pakotettiin osallistumaan. Satoja kierroksia, tai vuosia, heidän osansa oli vain auttaa haalimaan omaisuutta valkoisille. Kun mustat saivat lopulta oikeuden omistaa itse jotakin, joko kiertokierroksen jälkeen ansaittu omaisuus kuitenkin aina joko riistettiin heiltä tai tuhottiin. Vaikka nyttemmin kaikilla on näennäisesti samat mahdollisuudet menestyä, käytännössä niin ei ole. Niinpä monille ainoa keino päästä osalliseksi ympäröivästä yltäkylläisyydestä – hienoista televisioista, puhelimesta ja sen sellaisista – on ryöstää sitä tilaisuuden tullen.

”Pelissä ei voi voittaa. Sen tulos on päätetty etukäteen. Kun siis kysytään: Miksi poltatte oman yhteisönne? Miksi poltatte oman asuinalueenne? – Ne eivät ole meidän. Emme omista mitään. Yhtään mitään! Trevor Noah⁴ sanoi asian hienosti eilen illalla. Olemme tehneet yhteiskuntasopimuksen, että jos sinä varastat tai minä varastan, niin joku, jolla on valtaa, tulee hoitamaan tilanteen. – Mutta tämä joku tappaa meitä! Yhteiskuntasopimus on rikottu! Ja jos yhteiskuntasopimus on rikottu, miksi välittäisin paskaakaan siitä, että jalkapallomuseo tai joku tavaratalo poltetaan?”⁵

Ryöstelyä mielenosoitusten aikana voi tulkita monella tavalla. Sillä voi nähdä sittenkin olevan poliittinen viesti, tai sitä voi pitää ”virheellisten ja kelvottomien kuluttajien” toimintana⁶. Jonesin mukaan BLM-protestien aikana ryöstelyssä ja tuhoamisessa on kuitenkin kyse myös siitä, että asuinalueen kaupat ja julkiset rakennukset eivät ole ryöstelijöiden. Yhteiskunta heidän ympärillään ei ole osa heidän hankkeitaan. Nämä rakennukset ja rakenteet eivät ole heille merkityksellisiä, ja siksi ne voi yhtä hyvin repiä alas.

Merkityksellisyys on inertiaa. Sellainen, millä sitä ei ole, pyrkii jäämään pysähdyksiin, ja se, millä sitä on, pyrkii jatkamaan jo alkanutta liikettä. Sitä syntyy projekteista, joihin voi tai täytyy palata, tai siitä, että on jokin määrätty tapa, jolla jotakin tehdään. Sitä on tutuissa lauluissa, leikeissä, tarinoissa, eleissä, kielessä, esineiden muodoissa, ruoanvalmistustavoissa, yhteiskunnan käytännöissä – kaikessa, mihin on ryhdytty ja mitä tehdään kuten ennen tai tarkoituksellisesti eri tavoin kuin ennen. Kun veneenrakennus tai yhteiskunnallisten rakenteiden uusintaminen, uudistaminen tai tuhoaminen on saatu käyntiin, tälle toiminnalle kehittyi merkitys ja siitä tulee tähdelmistä osallistujilleen ja laajemmin yhteisölle, jossa sitä edistetään.

Konservatiivit ovat oikeassa väittäessään, että vanha ja vallitseva on itseisarvoisesti tärkeää, koska merkityksellisyys on perityssä kulttuurissa ja jo liikkeellä olevissa yhteisissä tai yksityisemmissä hankkeissa. Sowellin kaltaiset arkkikonservatiivit ovat kuitenkin lähtökohtaisesti väärässä ajatellessaan, että uudistaminen ja jopa vanhan tuhoaminen olisivat välttämättä pahasta. Vaikka merkityksellisyttä on vain toimintamuodoissa, joilla on edes hitusen historiaa, paras tapa osallistua ja sitoutua niihin on tehdä niitä uudelleen ja toisin. Uudistaminen ja toisintekeminen ovat sitä paitsi itsessään merkityksellisiä hankkeita.

Jos oikein miettii, mikään ei kannata, ei sen paremmin veneenrakennus kuin aktivismikaan. Onneksi toimintatapojen jatkumot kuitenkin kietoutuvat toisiinsa kimaroiksi, joista ei voi enää erottaa, mikä tukee yhtä ja mikä tukeutuu toiseen. Silloin yksittäisten asioiden, olioiden tai tapahtumien arvo on oikeastaan aina välineellinen, eikä sitä ei ole järkevää edes kysyä. Ei tarvitse loputtomasti miettiä, vaan voi vain tehdä.

Elämän reunaehdoista ja yhteiskunnallisista asemista kamppaileminen nousee niin monilta historiallisista pohjilta ja erilaisista käytännön kysymyksistä, ettei sen tarpeellisuutta voi mielekkäästi kyseenalaistaa. Toisaalta ehkäpä veneenrakennus ja veneily voivat tuntua turhilta, koska nykyaikana ne eivät näytä kietoutuvan elimellisesti muuhun toimintaamme. Voisimme kenties elää ilman veneharrastusta. Mutta ei sekään ole täysin eristynyt toimeliaisuuden alue. Venettä rakennettaessa ja luotsattaessa on tukeuduttava vuosituhansien saatossa muovautuneisiin tapoihin – niihin harvoihin, jotka ovat käyttökelpoisuuttaan taikka silkan sattuman oikusta saaneet jossain muodossa jatkaa meidän päiviimme. Tai vähintään on ratkaistava itse samat kysymykset, joita aiemmat ihmiset ovat joutuneet kohtaamaan.

Ehkä siksi ne ihmiset, jotka eivät jatkuvasti kamppaile toimeentulostaan tai paremman yhteiskunnan puolesta, voivat kokea nikkaroinnin mielekkääksi. Se voi siis olla meille hyödyttömille ihmisille tapa tuntea itsemme tärkeäksi.

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 Nick Schade, *Building Strip-Planked Boats*. International Marine/McGraw-Hill, Camden (ME) 2009, 3.
- 2 Gavin Atkin, *Ultrasimple boatbuilding. 17 plywood boats anyone can build*. International Marine/McGraw-Hill, Camden (ME) 2008, 1.
- 3 Thomas Sowell, Random Thoughts. Teoksessa *Ever Wonder Why? And Other Controversial Essays*. Hoover Institution Press, Stanford (CA) 2016, 443–460 (447).
- 4 Eteläafrikkalainen komedianäyttelijä, poliittinen kommentaattori ja tv-isäntä.
- 5 Dave Jones, *How Can We Win?*. 1.6.2020. Verkossa: youtu.be/sb9_qGOa9Go
- 6 Ks. James Baldwin: How to Cool It (1968). *Esquire* 2.8.2017. Verkossa: [esquire.com/news-politics/a23960/james-baldwin-cool-it/](https://www.esquire.com/news-politics/a23960/james-baldwin-cool-it/); Slavoj Žižek, Kaikkien maiden myymälävarkaat, liittykää yhteen! (Shoplifters of the World Unite, 2011). Suom. Ville Lähde. *niin & näin* 4/2011, 16–18 (17).